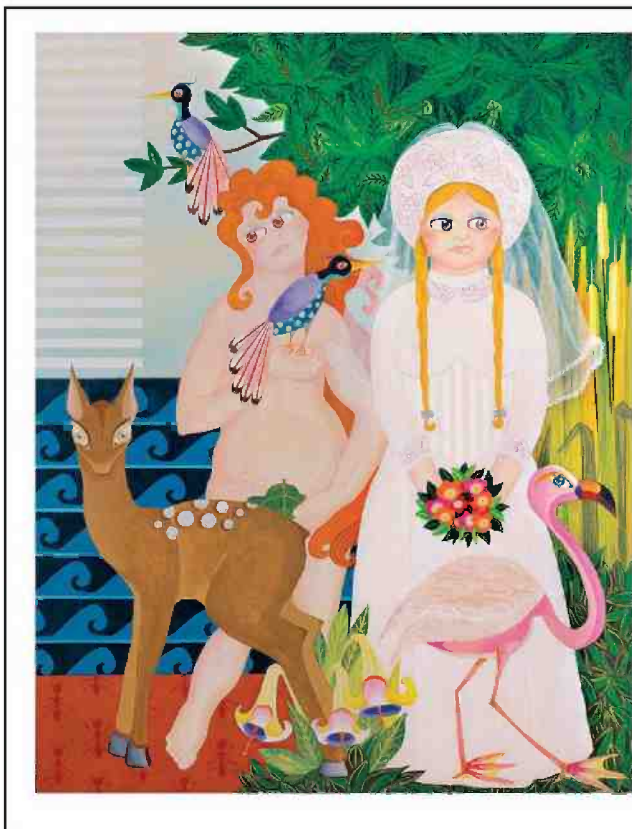

26.75x32.84	1	19	עמוד	הערב	גלובס	14/08/2015	49223184-3
בית התפוצות מוזיאון - 11673							

"אני מינוט בכל מקום"

אל תתנו לפלקטיות של אליהו אריק בוקובזה להטעות אתכם. בתערוכת היחיד "יוניטד קולורס אוף יודאיקה" בבית התפוצות, הוא פורס את כל סכסוכי הזהות האישיים שלו ושל החברה הישראלית • בראיון ל"גלובס", הוא אומר: "אני חילוני לא מאמין בחברה מסורתית, אני גיי, אקדמאי, שייך ולא שייך. אני מציג אירועים בחיי הגבר היהודי, אבל גם שאלות על האתוס הגברי" / חגית פלג-רותם

למערת אליהו בחיפה פגשו במקובל חכם שמחזן הילל, "איש מרשים, זקנו לבן ועיניו כחולות", והוא בירכס בפרי בטן. שנה אחרי המפגש הגורלי, כשכבר גרו בפריז, נולד בנם הבכור, "שנקרא אליהו על שם הנביא, במקום על שם סבי, כמקובל".

כשעלו לארץ חיפשו אחר המקובל, בעזרת פתק שבו כתב להם את כתובתו "כל ישראל חברים" ולמרבח הפלא גם מצאו אותו. "אמי הייתה יותר מסורתית מאבי, ואני בעיני עצמי, הבן הסורר והמורה שלה". אמו הלכה לעולמה ואילו הוא, כך נראה, מקיים מעין דיאלוג לא פתור עם האהבה והכבוד שלו כלפיה, ובו הוא כורך את ראיית עולמו עולמנו. "גזענות, פוליטיקה לחמנית, מגדר ורדיפה. גזענות כלפינו כיהודים וגזענות יהודית כלפי חוץ, סטריאוטיפים של מה אמור להיות סגנון מזרחי - שלא היו תקפים אצלי בבית, כל אלה מבלבלים מאוד" וכך הוא גם משלב אותם בסאגה הנפרשת בתערוכה.

בעצי המשפחה משוככות דמויות זרות, של מלח, קוואק, אומנת שחורה וכומר. "אין סיפור שכולו גלוי, תמיד יש סודות ושקרים חבוים", אומרת על כך שפי, האוצרת. ובקובזה מוסיף: "המוטיבציה העיקרית של הבאים לבית התפוצות היא חיפוש אחר הושלת שלהם. אני מציג סיפורים אלטרנטיביים לבחירה".

"אנחנו עם בעל היסטוריה של נוודים. שעזב את מצרים וכיום מגרש נוודים אחרים", הוא אומר בביקורת, שיש בה גם השלמה.

סיפורים אלטרנטיביים

המבט הזה, הילדי, עולה גם מציריו הבוטים יותר. ציורים שיש בהם רמזות הומוריסטיות, כמו סצנת החתונה למשל - הנראית כגרסה לציורי הרנסנס של סיפור הגירוש מגן עדן, ובמקביל כפוסטרים המעודדים נישואים חד-מיניים. ראשית הוא מפריד בין לוח הציור של הכלה ושל החתן והופך את היצירה לשני חלקים (דיפטיך). שנית, הוא מכפיל את הדמויות, יוצר הורה כמותית ומקשה על קריאת הסיטואציה: ונוס של בוטיצ'לי ניצבת לצד הכלה החסודה. אדם, אדמוני כדור עולם החמודות, מבושיו מעוטרים בעלה תאנה, כורך זרוע גברית על כתפי החתן החסידי, וקופיף ידידותי מציץ לו תפוח פתיני. ציפורי גן עדן, עופר ופלמינגו תופסים את מקום הנחש ועיני הכלה הפוזלות לכיוון החתן הבלתי מושג לה נראות כעומדות לדמוע.

סיפורי זוגיות משמשים עוגנים חשובים בהגדרות הזהות של בוקובזה. אם לחזור לאגדה המשפחתית, שני הוריו, היא זמרת אופרה מצליחה והוא דוקטור למשפטים - הפליגו מתוניס לארץ הקודש לבקש ברכה, אי אז בתחילת שנות ה-60. כשהגיעו

ושואלים מוטיבים מעולם הפרסום והתקשורת החזותית. הפלקטיות משרתת את המסר והשתיחות יותרת, באופן פרדוקסלי, עומק חבוי. הדמויות נראות כמעט אחידות, כולן הן גרסאות דיוקן עצמי של האמן ובכולן העיניים מופנות לצד אחר.

"זו אסטרטגיית ציור", הוא מסביר בראיון ל"גלובס" בתערוכה. "הגודש הוויוואלי שאנחנו שרויים בו מחייב צייר כמוני לנקוט תחבולות 'מעולם הפרסום'. יופי מעורר משיכה - זה חוק טבע, והעיניים מושכות את המבט. הציור צריך ללכוד את מבטו של הצופה. תמיד יש בציור שלי עיניים, לא רק בפניהם של האנשים".

לא רק עיניים הן מהמוטיבים החוזרים בעבודותיו, שנראות לעתים כקולאז' מצויר של שטיחי דוגמאות שונות. צמחים משבעת המינים, בנייני באוהאוס תל-אביביים טיפוסיים, עצי תפוז וכפיות, מנורות ארט-נובו בסגנון ישראלי-בצלאל, ים, גבעות, פרדס: הוא מפרק את הנוף הקונקרטי והופך אותו לאסופה של סימבולים מקומיים.

"אני מצייר ארכיטקטורה שמקורה באירופה, כאפיות ערביות, טנקים ודגלים ביום העצמאות, עד כמה זה באמת מחובר למיקום?". לצד קישוטי סוכה עם 12 השבטים נראים בדוגמת נוף הפופ-ארט שלו גם חלליות ועב'מים, סמלי נוודות, המבטאים חוסר שורשיות.

בוקובזה. למעלה: תחן התערוכה (צילום: אביב חפיר ורון ארדה)

ומערב. אבל החניכה היא לא לתורה ומצוות - אלא לגבריות והתבגרות מינית.

"זמר הג'ז" אל ג'ולסון, היהודי שהתחזה לשחור כדי לשיר ג'ז - הוא דמות החזרות ומופיעה בעבודות נוספות של בוקובזה. כאילו הייתה התחפשות השחורה עוד אחת מהתלבושות המסורתיות שהוא מציג בעצי המשפחה המזרחיים שהוא מערבת ובונה, או בשולחן ה"פמיליה", ניצב במרכז התערוכה (לטעמי העבודה החלשה ביותר בתערוכה). כאשר בוקובזה מצטט את סימטת ה"יוניטד קולורס" של בנטון, הוא מנכס לעבודתו את כל "ערכי המתג" והמיתוג המלאכותיים של עולם האופנה. הוא עושה זאת בתחכום רב, ומעמיד פני תמים. ציורי השמן גדולי המידות שלו מתחזים לכרות צבעוניות

של תערוכת יודאיקה, ויש בה אפילו חפצים מהסביבה הביתית והאוספים שלי ושל אחרים. וכל נושאי הציורים שנבחרו עוסקים במעגל החיים מברית מילה ועד מוות, והחגים היהודיים.

כל צבעי החברה היהודית וישראלית מתקיימים בעולמו, כמקבץ של ישויות באדם אחד. זהותו המזרחית מתחרה בחינוך האירופי שספג בילדותו בצרפת, וזו מתחרה בניסיון להיטמע ולהיות ישראלי. "אני מיעוט בכל מקום. אני חילוני לא מאמין בחברה מסורתית, אני גיי, אקדמאי, שייך ולא שייך". אני מציג אירועים בחיי הגבר היהודי, אבל גם שאלות על האתוס הגברי: "למשל בהגיית הבר מצווה יש זמר ג'ז שחור (שהיה באמת כבר מצווה שלי, מהעבריים בדימונה) ולצידו רקדנית בטן - שני סמלים של תרבויות מתנגשות. מורה

אגדה מספרת, שכאשר היו הוריו של אליהו אריק בוקובזה זוג צעיר, ביקרו במערת אליהו בכרמל ופגשו את אליהו הנביא. "הם היו נשואים מספר שנים ולא הצליחו להרות, ולמרות שהיו חילונים ומשכילים, בניגוד לאורח חייהם אמא שלי ביקשה לבקר בישראל ולבקש ברכה על קברי צדיקים", מספר בוקובזה בתיחת תערוכת היחיד שלו "יוניטד קולורס אוף יודאיקה" במוזיאון בית התפוצות. התערוכה, שאצרה ד"ר סמדר שפי, ניתנת לקריאה כסיפור חיים או כחשבון-נפש אישי של האמן, ובמקביל ניתן לראותה כציור דיוקנה של חברה המחפשת את הזהות. היא מהווה מסמך רכיגוני של ישראליות, יהדות, מורה תיכונית, מסורת ומנהגי חולין, ממש כשמה - המצטט סימטת פרסומת של אחד מסמלי המסחריות המערבית המוכרת. "אני יהודי (אליהו) צרפתי (אריק) צפון אפריקאי (בוקובזה), בתערוכה רציתי להביא לא רק את עצמי אלא גם את הסביבה שלי", הוא אומר. "תערוכות תמיד שואבות לא רק מהמקום הפיזי שבו הן מוצגות, אלא גם מאופי. אני רציתי להיכנס לתוך בית התפוצות ומצד אחד לשחק על פי חוקי הבית - משפחה, שושלות, מנהגים; ומצד שני להציג נושאים שתוקים - שאין עוסקים בהם בתחום המסורתי. "זו תערוכה שמתחפשת. היא מתלבשת על המבנה המקובל